

інтэresaх прывлечення кваліфіцыраванага персанаала, они создают заінтэрасаваннасць работнікав в эфэктывнай эканамічнай дзейнасці арганізацыі.

УДК 9:331.105(476)

Перабудова работы прафсаюзаў у час новай эканамічнай палітыкі

Дубовік А.А.

Беларускі нацыянальны тэхнічны ўніверсітэт

Неабходнасць павышэння аўтарытэту прафсаюзаў як грамадскай арганізацыі і сацыяльнага інстытуту патрабуе ведання гістарычнага вопыту іх дзейнасці ў перыяд НЭПа, калі ўмовы ў эканамічнай і працоўнай сферах былі адносна падобныя на сёняшнія. Карэнная перабудова работы прафсаюзаў, якая закранула мэты, задачы, формы і метады іх дзейнасці, пачалася пасля зацвярджэння ЦК РКП(б) 12 студзеня 1922 г. тэзісаў «Аб ролі і задачах прафсаюзаў ва ўмовах новай эканамічнай палітыкі». З гэтага часу галоўным у прафсаюзнай рабоце стаў лозунг «Бліжэй да мас!». Адбылася перарэгістрацыя членаў прафсаюзаў, пераход ад абавязковага да добраахвотнага членства. Зведала змены арганізацыйная пабудова прафсаюзаў, скарачаецца іх апарат, раздзуты ў перыяд «ваеннага камунізму» па прычыне выканання імі дзяржаўных функцый. Перабудова вытворчай работы прафсаюзаў праявілася ў адмове іх ад непасрэднага ўмяшання ў кіраванне прамысловасцю, партнёрстве з дзяржавай у гаспадарчым будаўніцтве, далучэнні прафсаюзамі рабочых і служачых да кіравання вытворчасцю праз узнікшыя ў перыяд НЭПа вытворчыя нарады і камісіі. У дачыненні да сацыяльна-працоўных адносін НЭП заключаўся ў паступовым пераходзе ад забеспячэння народнай гаспадаркі рабочай сілай у парадку працоўнай павіннасці да яе вольнага найму; замене пазаканамічнага адміністрацыйнага прымусу працоўных выкарыстаннем элементаў матэрыяльнага і маральнага стымулявання працы; развіцці сістэмы калектыўных дагавораў і тарыфных пагадненняў; пасрэдніцтве паміж рабочымі і наймальнікамі ў вырашэнні канфліктных сітуацый. Адмовіўшыся ад татальнай рэгламентацыі працоўных адносін «зверху» і непасрэднага ўключэння прафсаюзаў у сістэму ўлады, кіраўніцтва краіны прызнала неабходнасць дагаворных адносін у сферы працы, што прадугледжвала выкарыстанне мадэлі функцыянавання прафсаюзаў як сувязнога звяна паміж грамадствам і ўладай, але ў рэжыме «прыватных пасаў» ад партыі да працоўных мас. Былі закладзены асновы савецкай сістэмы арганізацыі аховы працы і сацыяльнага страхавання, у якой першачарговая роля адводзілася прафсаюзам. Прафсаюзы атрымалі правы заканадаўчай ініцыятывы, прадстаўніцтва ў дзяржаўных органах і ўдзелу ў кіраванні

вытворчасцю. Аднак гэтыя правы не забяспечваліся належнымі палітычнымі і эканамічнымі гарантыямі, удзел прафсаюзаў у кіраванні грамадствам часта быў фармальным. Сацыяльна-эканамічную палітыку прафсаюзаў у перыяд НЭПа можна ахарактарызаваць як супярэчліваю спробу балансаваць паміж вытворчымі і абарончымі задачамі.

УДК 9:331.105(476)

Участие профсоюзов Беларуси в социально-политических процессах в период НЭПа

Дубовик Е.А.

Белорусский национальный технический университет

Роль профсоюзов в социально-политической жизни зависит от их состояния, а также политики правящей партии и государства. Высшим руководящим профсоюзным органом БССР в феврале 1921–январе 1924 г. являлся Совет профсоюзов Белоруссии, затем, в связи с укрупнением БССР, Временное Центральное бюро, а с июня 1924 г. Центральный совет профсоюзов Белоруссии (ЦСПСБ). Председателем Президиума Совпрофбела, затем ЦСПСБ избирался Ш.Ш. Ходош, в декабре 1924 г. его сменил М.Е. Ендаков, в январе 1927 г. высший профсоюзный орган БССР возглавил И.Н. Перепечко, в июне 1928 г. – И.П. Рыжов. В 1921–1927 гг. состоялось шесть всебелорусских съездов профсоюзов, являвшихся крупным событием в общественно-политической жизни республики. На них выступали с докладами и приветствиями председатель ЦИК БССР А.Г. Червяков, председатель СНК БССР И.А. Адамович (с 1927 г. Н.М. Голодед), секретари ЦК КП (б) Б. Помимо отчетных докладов профорганов, рассмотрения вопросов профсоюзного строительства, постоянно заслушивались и обсуждались доклады Наркомата труда, ВСНХ БССР, Главсоцстраха и т. д. В свою очередь, председатели ЦСПСБ, окружных профсоветов и центральных правлений крупнейших отраслевых профсоюзов избирались в состав ЦИК БССР, Бюро ЦК КП(б)Б, других государственных и партийных органов. С одной стороны, это свидетельствовало об авторитете профсоюзов; с другой, включение профсоюзного руководства в систему номенклатурного распределения кадров являлось одним из рычагов партийно-государственного контроля за профсоюзами. В условиях перехода к НЭПу в конце 1921 г. начали заключаться коллективные договоры между профсоюзами и хозяйственными органами. В сфере трудовых отношений применялись элементы социального партнерства, профсоюзы участвовали в регулировании заработной платы, рынка труда, в разрешении трудовых конфликтов, осуществлении охраны труда и социального страхования. При ЦСПСБ с 1924 г. работало Белорусское межсекционное бюро инженеров и техников, проводившее всебелорусские съезды и конференции ИТР. В структуре профсоюза работников просвещения функционировала секция